

– valószínűleg helyhiány miatt. Egy avatott olvasószerkesztő a kötet újabb kiadásából kiszűrhetné majd a régi lapok digitalizálásakor keletkezett rendellenességeket és az óhatatlanul bekerült sajtóhibákat.

A kötet minden, a 19. század második felének kora iránt érdeklődő számára forrássá teszi az interjúkat. A szerző kommentárjaiban rámutat arra, hogy milyen komoly kritikával és körültekintéssel kell a kutatóknak az újságokban közölt interjúkat kezelniük. A nevekre, helyekre, eseményekre és kereszthivatkozásokra vonatkozó glosszái és megjegyzései ugyancsak nagyon hasznosak. Császtvay viszonylag hosszan tárgyalja a bemutatandó személyiség életét, munkásságát és korának eseményeit, amely a beszélgetés kontextusát képezte. A szerző és a kiadó egyaránt elismerést és köszönetet érdemel, amiért lehetővé tette a nagyközönség számára számos érdekes, korábban rejtőzködő interjú teljes, pontos és megjegyzésekkel ellátott átiratának elolvasását.

TÜSKÉS ANNA

Szepesi Zsuzsanna, *A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet Könyvtárának Rácz Aladár-hagyatéka, Budapest, ELKH BTK ZTI, 2021. 171 p.*

Több alapvető kérdés felmerül egy ilyen katalóguskötet kapcsán. Rögtön elsőként, hogy egyáltalán miért ad ki valaki 2021-ben papír alapú állománykatalógust? A választ kis arroganciával is meg lehet adni („csak”), de higgadtan is számos érv sorolható fel. Ugyan a szerzői jogi törvények szerint a könyvtárosnak nem kötődik szerzői joga egy katalógushoz, azonban a kötet formájú katalógus más, alapvetően azt mutatja, hogy semmi értelme jogi kérést felvetni akár egy katalógus körül. Más az értelme. A könyvtáros, aki rendezte a kéziratári egységet, benne él az anyagban. A teljes dokumentum-együttest látja, ő alakítja ki a megőrzés tematikus csoportjait – követve persze a feldolgozási ajánlásokat is, amelyek a könyvtári világban léteznek, és nem véletlenül, a kéziratárakra nézve csak ajánlásokat fogalmaznak meg, nem szabványok.

A másik felvethető kérdés éppen a könyvtáros szerzősége mentén adódik: vajon a kéziratáros könyvtáros-e? Már úgy érve, hogy a könyvtáros ugye az, aki egy könyvtári dokumentumot megnevez. Katalógusban, bibliográfiában rögzíti a szerzőségi információkat, a címet, formai paramétereket, és a tartalmi vonatkozásban maximum egy, közösen használt tárgyszórendszerből választ hozzá néhány kifejezést.

Egy személyi kézirat-hagyaték vagy egy intézményi irattár/levéltár esetében ez azonban kevés. Eleve meg kell ismerni, kiről, mely intézményről van szó. A megismerés elkezdődik a külső források számbavételével, és határozottan elmélyül az iratok megismerésével. És íme, a könyvtáros szerzővé vált.

A következő kérdés, hogy a kötet formájú katalógus a használat során az adatbázishoz képest ad-e valami többletet annak, aki kézbe veszi? Az adatbázisban kereshetnek sokféleképpen, gyors a találati lista megjelenítése. Áttekinthető ez a lista? Vagy tovább kell valami módon finomítani a keresést ahhoz, hogy egy-egy dokumentumegység különös értelmet is nyerjen. A kötet formájú katalógusban a kialakított tartalmi egységek pár oldalon gyorsan áttekinthetők, az iratcsoportok arányai jól láthatók, akár tartalmi vonatkozásban is releváns lehet ez az arány. Ez utóbbi érzékeltetésére az informatikai eszközök csak célprogramok iratásával (roppant drágán) képesek. Összegezve tehát azon túl is, hogy sokan még szeretik a papír alapú katalógusköteteket, ezek nagyon hasznosak; ráadásul talán 'aere perennius' megőrződnek.

Szepesi Zsuzsa a most ELKH BTK, egykor az MTA Zenetudományi Intézet Könyvtárának Rácz Aladár-hagyatékát dolgozta fel. A hagyatékot a neves cimbalomművész, zeneszerző özvegye két részletben (1983 és 1990) adta át a ZTI Könyvtárának, úgy, hogy maga is rendezett irategyüttesként kezelte. A mostani rendező munka olyan tekintetben is historizál, hogy igyekezett nem lerombolni azt a rendszert a hagyaték rendezésében, amelyet az özveggy hozott létre. Ugyanakkor a könyvtári hagyományhoz idomította a besorolásokat.

Napjaink divatos kutatási témája az úgynevezett kapcsolati hálók kutatása. Ez is olyan, hogy alapjaiban mindig is művelték a történészek (másként nevezték szakmánként és koronként is). Ha Rác Aladáról csak a Wikipédia szócikkét olvassuk el, hangsúlyt kap ott is kiterjedt kapcsolatrendszere. Nem csalatkozunk ezzel kapcsolatosan akkor sem, ha kézbe vesszük a kéziratanyagok katalógusát: tekintélyes helyet foglal el ebben a levelezés (a kapott levelek mellett másolatban sokat megőrzött a küldöttekből is).

A személyes és az intézményi működésével kapcsolatos iratok mellett szerepelnek a fényképek, kisebb nyomtatványok (ma úgy mondanánk, Rác Aladár közéleti tevékenységének emlékei, meghívók, programfüzetek, kivágatok stb.). A zenetörténészek számára azonban minden bizonnyal a zenész kéziratanyagának „Zeneművek” fejezete a leginkább kutatatandó.

Egy kézirat-katalógus megjelenése tartalmaz figyelemfelhívás is. Figyelmet irányít magára a hagyatéki irategyüttes létrehozójára, valamint életművére. Ezen túlmenően azonban arra az intézményre, amelyik felelősséggel, gonddal viseltetik a látó-, így gyűjtőkörébe tartozó alkotók emlékezetének megőrzéséért. Ha tetszik, az MTA dicsőségére írt költemény is ez a kötet.

MONOK ISTVÁN